

politická komise na ministerstvu spravedlnosti) a že ÚV KSČ projednával jednotlivé osnovy v obdobných termínech jako vláda.

Rozdíl oproti dřívější legislativní praxi shrnul ve svém projevu na konferenci legislativních pracovníků dne 9. prosince 1949 tehdejší místopředseda vlády Zdeněk Fierlinger: „Zatím co dříve osnovy se připravovaly v hermeticky uzavřených kabinetech vysokých ministeriálních úředníků bez účasti veřejnosti a pak pod tlakem buržoasní koalice byly v parlamentě v dlouhotrvajících a celkem neplodných diskusích a při vzájemné licitaci všech možných dílčích stavovských zájmů potlačovány, můžeme dnešním postupem zaručit daleko lépe nejen žádoucí odbornost legislativních prací, nýbrž i přímou účast nejširších občanských vrstev na jejich tvorbě, což umožní nám vyvarovat se jednostranného ovlivňování úzce pochopenými třídními hledisky a koordinovat jednotlivé názory v zájmu celku, jak to vyžaduje lidová demokracie.“¹⁶⁵ Za těmito slovy se však skrývá posun legislativní praxe směrem k omezení nejen parlamentní diskuse, ale i účasti laického živlu při přípravě právních předpisů.¹⁶⁶

Legislativní pravidla z roku 1949 jsou důležitým dokumentem, který umožňuje nahlédnout za oponu tvorby právních předpisů před téměř 70 lety a spolu s dalšími materiály umožňuje rovněž posoudit průběh legislativního procesu jednotlivých právních předpisů vydaných v době právníkové dvouletky. V následujících kapitolách bude objasněno, jak a zda se normotvůrce při přípravě trestního řádu platnými legislativními pravidly řídil, případně jaký vliv měly na přípravu jednoho ze stěžejních předpisů právníkové dvouletky stranické orgány.

165 FIERLINGER, Z. *Dnešní naše legislativní praxe*. Právník, 1950, s. 7.

166 Srov. např. přípravu právních předpisů právníkové dvouletky In: Bláhová / Blažek / Kuklík / Šouša, *op. cit.*

4.

REKODIFIKACE TRESTNÍHO ŘÁDU

Potřeba rekodifikace trestního práva procesního – a trestního práva vůbec – se táhne jako červená nit celým obdobím první republiky a silně rezonuje i po druhé světové válce. Dokladem toho jsou rekodifikační pokusy 20. a 30. let, ale i téměř hotový návrh osnovy trestního řádu z konce roku 1947 (viz shora kapitola 1. Trestní právo procesní před rokem 1950). Například v dokumentech z roku 1935 zaznívají nejzávažnější argumenty pro vytvoření zcela nového a jednotného trestního řádu, které se objevily i po roce 1945 a 1948: „Sjednocení právních řádů poslouží především velmi účinně k utvrzení státní jednoty a má proto mimořádný význam politický. Má však i velký význam praktický. Přispěje ke zjednodušení dalších prací zákonodárných, ulehčí soudům, státním zástupcům, obhájcům a vůbec všem, kdo z povolání se zabývají praktickým užitím práva, jejich působení na celém území republiky se všemi důsledky plynoucími z toho i pro organizační úkoly v oboru justiční správy, usnadní právníkému dorostu přípravu k jeho budoucím úkolům a učiní i občanstvu opět přístupnějším trestní právo, roztržitěné dnes v nepřehledné řadě zákonů a novel, i právníku leckdy těžko přístupných. Sjednocení trestního zákonodárství zabezpečí konečně jednotné posuzování a trestání útoků proti právnímu řádu a odstraní nesrovnalosti, které jsou v právní praxi dosti často vytýkány.“¹⁶⁷

V těžké době se lze dočíst, že „při sjednocení a reformě trestního práva bude nutno mít na mysli nejen účinnou, ale i také rychlou ochranu. Uskutečniti

167 Národní archiv, f. Ministerstvo spravedlnosti, inv. č. 458, karton č. 2070. Dopis ministerstva spravedlnosti (3. 9. 1935).

tento cíl je úkolem trestního řádu a to především novou organizací trestního soudnictví a jednodušší úpravou řízení opravného.¹⁶⁸

Dokumenty z 30. let jednoznačně předznamenávají hlavní směry, kterými se měla rekonstrukce trestního procesu ubírat. Zásadní význam je přisuzován státní jednotě, zjednodušování předpisů a zrychlení řízení, jednotnému výkladu a také odbřemenění justičních orgánů. S obdobnými tendencemi se při snahách o změnu procesních předpisů trestního práva lze setkat pravidelně, což jen dokládá tezi, že některé trendy v právu jsou historicky, politicky, ale i ekonomicky podmíněné.

Právě na konci 40. let bylo mezi hlavními důvody rekonstrukce trestního práva procesního uváděno vytvoření jednotného právního předpisu pro celé území Československa, který by zohledňoval nové společenské uspořádání, ale rovněž změnu v přístupu k trestnímu právu, jež se napříště mělo stát hlavním nástrojem boje proti politickým soupeřům a odpůrcům. Do popředí ale vystupuje i prvek zásadního zjednodušování a zlidovění.

Nový režim oblast trestního procesu velmi rychle upravil do podoby, která usnadnila naplňování politiky třídního boje. Díky přijetí zákona č. 232/1948 Sb., o státním soudu, a zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, došlo ke změnám uvnitř justice i v její každodenní práci. Zároveň došlo obdobně jako v předešlém období k vyloučení určitých kategorií obviněných z běžného průběhu trestního řízení. Inspirace prvorepublikovými zákony na ochranu republiky a o státním soudu, ale i poválečnými retribučními předpisy je zde zřejmá. V zájmu nového režimu však bylo vytvořit i vlastní obecný a jednotný kodex trestního práva procesního, neboť zvláštní přístup k určitým obviněným byl obhajitelný v době revoluční, nikoliv v době, kdy byly politické i společenské poměry ustálené. S tím úzce souvisí i prezentace výsledků legislativních prací během právníkové dvoutletky, které byly považovány za dovršení revolučního zvratu v oblasti práva.

Nový trestní řád měl tedy představovat definitivní právní úpravu trestního práva procesního, která měla přispět k ochraně hodnot chráněných trestním zákonem i k dodržování socialistické zákonnosti.¹⁶⁹ V materiálu *Hlavní zásady*

168 Tamtéž.

169 Socialistická zákonnost je chápána jako metoda uskutečňování diktatury dělnické třídy a socialistického budování projevujícího se v zajištění důsledného a bezpodmínečného dodržování zákonů. V prvním období je vždy třídní, má vytvářet ovzduší bezpečnosti a jistoty mezi budovateli socialismu. Později je to metoda, jíž socialistický stát užívá k uskutečňování svých úkolů a funkcí a která spočívá v tvorbě socialistického práva a jeho zachování. Klement Gottwald charakterizoval podstatu socialistické zákonnosti v roce 1950 jako bdění nad tím, aby vůle a zájmy lidu a jeho státu, ztělesněné v zákonech, byly

trestního řádu se uvádí, že „nový trestní řád přispěje k lidovosti trestního řízení [...] jednak sjednocením všech trestně procesních předpisů v jediný zákon platný pro celé území republiky, jednak tím, že užívá jazyka srozumitelného i pro neprávnický.“¹⁷⁰ Příprava trestního řádu proto byla ovlivněna snahou o unifikaci, zjednodušení a zlidovění trestního práva procesního. Zároveň zde však vystupovalo hledisko politické, jehož podstatu vyjádřil ve svém projevu v Národním shromáždění poslanec Komunistické strany Slovenska Jozef Valo: „Nechceme ani slepú spravodlivosť, ako ju vždy stará spoločnosť predstavovala. My chceme spravodlivosť s otvorenými očami.“¹⁷¹

4.1 Příprava nového trestního řádu v rámci právníkové dvoutletky¹⁷²

Jak bylo uvedeno v kapitole věnované právníkové dvoutletce, jejímu plánu, průběhu a výsledkům (viz kapitola 2. Právníková dvoutletka), nástroj spravedlnosti s otevřenými očima, tedy zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) byl výsledkem více než dva roky trvajícího procesu transformace československého právního řádu, který byl zahájen v létě 1948. Na usnesení vlády, jímž byla v červenci 1948 právníková dvoutletka formálně zahájena, navázalo stanovení styčných bodů nové právní úpravy a nově přijaté československé ústavy. Zároveň byly zahájeny práce na administrativním a odborném zajištění rekonstrukčních prací.

Zatímco se ze zápisu o jednání politické komise, které se na ministerstvu spravedlnosti uskutečnilo dne 25. října 1948,¹⁷³ dozvídáme, že legislativní práce na novém trestním zákonu byly zahájeny záhy po přijetí Ústavy 9. května, první doklady o přípravě nového trestního řádu lze datovat až do listopadu 1948.

Přípravu nového kodexu trestního práva procesního zajišťoval spolu s přípravou dalších základních kodexů spadajících do gesce ministerstva spravedl-

vždy a všude uplatňované v plné shodě s duchem lidové demokracie a s velkými socialistickými cíli.

170 Národní archiv, f. Ministerstvo spravedlnosti (nezpracováno). Hlavní zásady trestního řádu (2. 3. 1950).

171 Projev poslance Vala v Národním shromáždění dne 12. 7. 1950, dostupná [online] <http://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/047schuz/so47009.htm>.

172 Kapitola vychází z autorčina textu publikovaného pod názvem Rekonstrukce trestního práva procesního. In: Bláhová / Blažek / Kuklík / Šouša, *op. cit.*

173 NA, f. Ministerstvo spravedlnosti (nezpracováno). Zápis ze schůze politické komise (25. 10. 1948).

nosti odbor pro urychlenou kodifikaci práva, který byl pověřen koordinací legislativních prací v rámci právníkové dvouletky. Na ministerstvu spravedlnosti však nadále fungoval i odbor III. Trestní právo.¹⁷⁴ Jeho oddělení III/1. trestní legislativy odpovídalo za zákonodárství a jeho provádění v oboru trestního práva hmotného, trestního řízení a trestního práva výkoného, a to včetně dokumentace v těchto oborech.¹⁷⁵ Na rekodifikaci trestního práva však pracovalo trestní oddělení kodifikačního odboru, jehož obor působnosti byl v organizačním řádu ministerstva spravedlnosti totožný s oborem působnosti oddělení III/1., tj. trestní legislativy. Vedoucím trestního oddělení kodifikačního odboru byl JUDr. František Grospič a přiděleným pracovníkem tohoto oddělení byl JUDr. Jan Tolar.¹⁷⁶ Oba se účastnili i práce subkomise pro trestní řád (viz níže).

174 Podle statutu ministerstva spravedlnosti z 15. 9. 1947 spadalo oddělení trestní legislativy pod IV. odbor Trestní právo vedený Zdeňkem Marjankem. Přednostou oddělení trestní legislativy byl Jaroslav Šimák a přiděleným pracovníkem Antonín Růžek. Od roku 1948 (organizační řád z 10. 4. 1948) byl ředitelem III. odboru Trestní právo Miloslav Vošahlík. Přednostou oddělení trestní legislativy zůstával Šimák. Kromě Růžka byl do oddělení přidělen i Jan Tolar. Zatímco Šimák a Růžek zůstávají i v roce 1949 na oddělení trestní legislativy odboru Trestní právo, Tolar přechází na oddělení trestního práva kodifikačního odboru, jehož vedením byl pověřen František Grospič. Národní archiv, f. Ministerstvo spravedlnosti (nezpracováno). Organizační řád ministerstva spravedlnosti z 15. 9. 1947, 10. 4. 1948 a 7. 2. 1949.

175 Národní archiv, f. Ministerstvo spravedlnosti (nezpracováno). Organizační řád ministerstva spravedlnosti z 15. 9. 1947, 10. 4. 1948 a 7. 2. 1949.

176 JUDr. Jan Tolar (1914–1998) začínal svou kariéru u soudu. V organizačním statutu ministerstva spravedlnosti se objevuje poprvé v roce 1948. Tehdy se stal přiděleným pracovníkem III. odboru Trestní právo, konkrétně oddělení trestní legislativy. V průběhu druhé poloviny roku 1948, nejspíše však v únoru 1949 se stal pracovníkem trestního oddělení kodifikačního odboru. Později byl Tolar externím členem katedry trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, členem vědecké rady Ministerstva spravedlnosti ČSR pro vězeňství, redakční rady Sbírky rozhodnutí čs. soudů, tajemníkem stálé pracovní komise Legislativní rady vlády pro trestní právo. V rámci své účasti na práci pražské katedry trestního práva se podílel též na akcích Mezinárodní společnosti pro trestní právo (AIDP). Významná je jeho účast na legislativních pracích, kde se uplatnila jeho mimořádná pečlivost a přesnost. Z jeho rozsáhlé vědecké práce je možné připomenout monografii o trestu úhrnném a souhrnném (1963) a spoluautorství publikace Právní postavení mládeže v ČSSR (1967). Byl autorem a spoluautorem komentářů a poznámkových vydání trestních kodexů. Seznam jeho knižních publikací čítá více než 60 položek. Byl po mnoho let členem trestněprávní sekce československé advokacie, na jejíž práci se aktivně podílel mj. i jako spoluautor a hlavní redaktor příručky *Vzory podání advokátů v trestních věcech* (1977). Národní archiv, f. Ministerstvo spravedlnosti (nezpracováno). Organizační řád ministerstva spravedlnosti z 15. 9. 1947, 10. 4. 1948 a 7. 2. 1949, dále např. Bulletin advokacie č. 4/1998 (http://www.cak.cz/assets/files/178/BA_98_04.pdf).

Vedle trestního oddělení kodifikačního odboru fungovala i již zmíněná trestní komise, jejímž posláním bylo připravit zásady trestního zákona a trestního řádu a později osnovy návrhů trestního zákona a trestního řádu. Protože šlo přípravu dvou velkých kodexů, zřídila trestní komise již 2. listopadu 1948 dvě velké subkomise pro trestní právo hmotné a pro trestní právo procesní,¹⁷⁷ pod nimiž působilo dvanáct subkomisí, které se zabývaly jednotlivými částmi trestních předpisů a vojenským trestním právem. Výzkum archivních materiálů ukazuje, že v oblasti trestního práva procesního nebyly VII.–X. subkomise příliš aktivní. Také po personální stránce se zdá, že velké subkomise i subkomise dílčí byly vzájemně propojeny. Podle dostupných dokumentů začaly subkomise pracovat v listopadu 1948, tedy v době, kdy už byly přijaty první zásadní poúnorové trestní předpisy – zákon na ochranu lidově demokratické republiky a zákon o státním soudu.

Prvních šest ustavených subkomisí se mělo zabývat trestním právem hmotným. Šlo o I. subkomisi pro první hlavu zvláštní části trestního zákona,¹⁷⁸ která měla zpracovat do návrhu nového trestního zákona ustanovení zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky. Úkolem II. subkomise¹⁷⁹ bylo zpracovat druhou hlavu zvláštní části trestního zákona věnovanou trestným činům proti veřejnému pořádku. III. subkomise¹⁸⁰ měla připravit třetí hlavu zvláštní části trestního zákona věnovanou trestným činům proti hospodářskému řádu. IV., V. a VI. subkomise¹⁸¹ měly zcela logicky vypracovat návrh hlavy čtvrté, páté a šesté zvláštní části trestního zákona, tj. hlavy týkající se trestných činů obecně nebezpečných, trestných činů proti životu a zdraví člověka a jeho důstojnosti a trestných činů proti majetkovým a jiným právům.

Trestnímu právu procesnímu se měly věnovat čtyři z ustavených subkomisí. Byla to VII. subkomise pro organizaci a příslušnost trestních soudů a jejími členy byli Kemlink, Aleš, Sigler, Tuček, Krček, Mikešová, Cyraný, Rous,

177 V zápisech ze schůzí je označována jako subkomise pro trestní řád.

178 Členy I. subkomise byli dr. Ziegler, Vošahlík, Urválek, Polák, Schwarz, Šimek, Šmíd, Kroček, Dvořák, Zimová, Handlír a Zmeškal.

179 Členy II. subkomise byli dr. Grospič, dr. Josef Lepšík, Suchomel, Lukeš, Neuwirt, Srb, Belánek, Vodehnalová, Vrána a Satranský.

180 Členy III. subkomise byli dr. Lorek, Mykiska, Pauk, Holubec, Bobek, Kužela, Udý, Burda a Hotárková.

181 Členy IV. subkomise byli dr. Gero, dr. Jozef Svitok, Rigan, Pobežel, Pavlovský, Kozmík, Zlatný, Udvardy, Gašperík, Gavor a Borošová, V. subkomise Rutar, Hajer, Weis, Boroš, Ciboh, Sem, Ondráček, Poustka, Hrubá, Doucek a Korbel a konečně členy VI. subkomise byli dr. Poláček, Lelek, Fresl, Šrom, Kamenář, Krampl, Fryštačká a Fišmajstr.

Charvát.¹⁸² Dále VIII. subkomise pro opravné řízení trestní ve složení Solnař, Bartoň, Springel, Weber, Kotálová, Hofman a Šmolík, a IX. subkomise pro přípravné řízení a hlavní přelíčení, jejímiž členy byli Čížek, Dvořák, Grim, Fusek, Machula, Havelka, Hervert, Biskupová, Redechovský, Kraft a Vojáček. Poslední, X. subkomise měla připravit část trestního řádu týkající se výkonu trestu a zasedli zde Sedláček, Horný, Šíma, Bauerová, Pourová, Čech, Vodrážka a Ruml.¹⁸³ Na základě archivních materiálů se podařilo zjistit, že JUDr. Stanislav Bartoň byl senátním předsedou Krajského soudu v Táboře a JUDr. Josef Grim soudcem Krajského soudu v Českých Budějovicích. Oba se přihlásili na výzvu ministerstva spravedlnosti, avšak prací na právnícké dvouletce se chtěli účastnit pouze nepřímo.¹⁸⁴ Přesto byli jmenováni členy subkomisí a museli se jejich práce aktivně účastnit. V této souvislosti vyniká především činnost dr. Bartoně, který byl velmi aktivní a připravil asi desetinu elaborátů.

Na své sedmé schůzi ustanovila politická komise zvláštní subkomisi, jejímž úkolem bylo zpracovat změny v obecné části trestního zákona přijaté na této schůzi. O měsíc později rozhodla politická komise na své dvanácté schůzi o zřízení XI. subkomise, která měla zpracovat zvláštní část trestního zákona týkající se branných deliktů a trestných činů vojáků.¹⁸⁵

Práci všech trestních subkomisí měl koordinovat dr. Tolar ze své pozice pracovníka trestního oddělení kodifikačního odboru. Jeho úkolem bylo přijmout veškerá potřebná opatření k tomu, aby subkomise řádně a intenzivně pracovaly, a případně mohl činit nezbytné personální změny v jejich složení.¹⁸⁶

Jak již bylo uvedeno, měly podle harmonogramu prací subkomise vypracovat jako první návrh zásad zamýšlených kodexů a teprve poté jejich osnovy. Až na základě stručných osnov měly subkomise sepsat návrhy jednotlivých částí připravovaných kodexů, tzv. elaboráty, které schvalovala politická komise. Tento postup však podle dostupných materiálů v případě trestního práva procesního dodržen nebyl a zásady nového trestního řádu byly projednávány až mezi posledními elaboráty. Problémem výzkumu archivních dokumentů a sestavování skutečného postupu kodifikačních prací je v oblasti trestního

práva procesního určitá, v úvodu naznačená „důkazní nouze“, neboť k dispozici je jen omezený počet elaborátů.¹⁸⁷

Zatímco bratislavské pověřenectvo spravedlnosti pečlivě uchovávalo konečné podoby elaborátů zasílaných z pražského ministerstva spravedlnosti, v archivních materiálech ministerstva spravedlnosti se žádné elaboráty nebo jiné dokumenty týkající se činnosti subkomise pro trestní řád nebo některé ze VII.–X. subkomise dohledat nepodařilo. Snad je to dáno tím, že slovenské úřady častěji zachovávaly písemnosti došlé od ústředních orgánů sídlících v hlavním městě společného státu. Vzhledem ke skutečnosti, že se archivní fond ministerstva spravedlnosti řadí v Národním archivu České republiky mezi fondy nezpracované, lze se domnívat, že materiály týkající se přípravy trestního řádu byly ještě na ministerstvu buď zařazeny mezi nesouvisející dokumenty, případně že byly skartovány ještě před převzetím materiálů do Národního archivu.

O schůzích subkomise pro trestní řád existují více či méně podrobné zápisy, avšak o práci trestní komise nejsou z hlediska přípravy nového trestního řádu k dispozici takřka žádné informace. Např. o tom, že trestní komise se již na podzim roku 1948 musela zabývat následky zrušení institutu vyšetřujícího soudce, se dozvídáme pouze ze zápisu o jednání politické komise.

Rovněž zápisy o jednání politické komise jsou stran přípravy trestního řádu velmi kusé. Zatímco o přípravě osnovy trestního zákona se dochovalo poměrně velké množství zápisů z jednání politické komise, materiál týkající se přípravy trestního řádu je nepoměrně méně obsáhlý. Jde o jediný zápis z jednání 13. schůze politické komise, které se konalo dne 20. prosince 1948 (viz níže kapitolu 4.3.1. Projednávání zásad trestního řádu v politické komisi). Kromě nového trestního řádu, resp. návrhu zásad nové právní úpravy trestního řízení, byly na této schůzi politické komise projednávány i zásady kodifikace obligačního práva. Naopak přípravou trestního zákona se během podzimu 1948 a první poloviny roku 1949 zabývala politická komise na čtrnácti schůzích a už v červenci 1949 byl vypracován první návrh paragrafového znění osnovy. Pro srovnání je v tabulce č. 1 uveden přehled schůzí politické komise věnovaných trestnímu právu.¹⁸⁸

182 Křestní jména členů subkomisí jsou uváděna pouze v případě, že se je podařilo dohledat, neboť v původních materiálech se neobjevují.

183 Národní archiv, f. Ministerstvo spravedlnosti (nezpracováno). Zápis ze schůze politické komise (2. 11. 1948).

184 Tamtéž. Právnícká dvouletka v oboru ministerstva spravedlnosti.

185 Tamtéž. Zápis z jednání politické komise (2. 11. 1948 a 6. 12. 1948).

186 Tamtéž. Zápis ze schůze politické komise (2. 11. 1948).

187 Všechny dostupné elaboráty, z nichž tato práce vychází, jsou uloženy ve Slovenském národním archivu ve fondu Povereníctva spravodlivosti. Slovenský národný archív, f. Povereníctvo spravodlivosti, inv. č. 335 L-V/2, k. 291.

188 Tabulka byla převzata a upravena s ohledem na téma této práce. Úplné znění tabulky viz BLAŽEK, L. / FRANTALOVÁ, A. Činnost politické komise ministerstva spravedlnosti. In: Bláhová / Blažek / Kuklík / Šouša, *op. cit.*

Tabulka č. 1: Přehled schůzí politické komise věnované trestnímu právu

Pořadové č. schůze	Datum konání	Projednávaná témata
6.	25. 10. 1948	Návrh všeobecné části trestního zákona a důvodová zpráva vypracovaná dr. Poláčkem
7.	2. 11. 1948	Trestní zákon a práce jednotlivých subkomisí, průběh veřejné diskuse k právu rodinnému a manželskému
12.	6. 12. 1948	Zvláštní část trestního zákona
13.	20. 12. 1948	Zásady pro kodifikaci trestního řádu, zásady pro kodifikaci obligačního práva
29.	19. 4. 1949	Trestní zákon – obecná část
30.	25. 4. 1949	Trestní zákon – obecná část – 2. část – ukládání trestů
31.	2. 5. 1949	Trestní zákon – obecná část – 3. část – dokončení
33.	16. 5. 1949	Trestní zákon – zvláštní část
34.	30. 5. 1949	Trestní zákon – zvláštní část
36.	13. 6. 1949	Trestní zákon – nástin trestního zákona podle elaborátu č. 63 – I. část
37.	20. 6. 1949	Trestní zákon – nástin trestního zákona podle elaborátu č. 63 – II. část
38.	27. 6. 1949	Trestní zákon – nástin trestního zákona podle elaborátu č. 63 – III. část
39.	7. 7. 1949	Trestní zákon – nástin trestního zákona podle elaborátu č. 63 – IV. část
40.	11. 7. 1949	Trestní zákon – nástin trestního zákona podle elaborátu č. 63 – V. část

Další informace o postupu prací při přípravě trestního řádu poskytuje např. přepis projevu ministra spravedlnosti Alexeje Čepičky na IV. sjezdu československých právníků v září 1949.¹⁸⁹ K otázce kodifikace československého trestního práva Čepička uvedl, že v první redakci je připraven návrh trestního zákona, a zmínil se i o dalších připravovaných kodexech, které měly být dokončeny ke dni 28. října 1949. Ohledně práva procesního ministr Čepička slí-

189 IV. sjezd československých právníků se konal ve dnech 23.–25. září 1949 v Praze pod záštitou prezidenta republiky a za čestného předsednictví Národního shromáždění a vlády. Sjezdu se zúčastnilo téměř 2000 delegátů a zástupci právníků ze SSSR. Blíže *Justiční listy*, č. 8–9, 1949, s. 227 a násl.

bil, že „procesní předpisy budou včas dokončeny, [...] termín, který stanovila vláda pro kodifikační práce v oboru soudnictví, bude skutečně do příštího léta dodržen.“¹⁹⁰

Obdobně vyznívá i vyjádření náměstka ministra spravedlnosti a předsedy politické komise na její 41. schůzi dne 10. října 1949. Dressler tehdy uvedl, že „jsme na konci první poloviny lhůty, která nám byla pro naši práci dána. Podle dosavadního stavu můžeme říci, že máme naději, že do září roku 1950 všechny kodexy budou odhlasovány! [...] Po uplynutí jednorozční lhůty se projevuje, že hledání hlavních zásad byla do určité míry jiná práce, než která nás čeká. Manželský kodex je hotov, máme první návrh trestního zákona, určité části občanského zákona a rozvinuty zásady procesní v občanském právu a v podstatné části také v trestním právu.“

4.2 Výsledky práce subkomisí – elaboráty

Elaboráty subkomise pro trestní právo procesní se staly základem pro přípravu návrhu osnovy nového jednotného trestního řádu. Zřejmě na nich měly pracovat čtyři subkomise pro trestní právo procesní pro organizaci a příslušnost trestních soudů, pro opravné řízení trestní, pro přípravné řízení a hlavní přelíčení a pro výkon trestu (subkomise VII.–X.). Doklady o jejich činnosti však nejsou v archivních fondech k dispozici a nevyjasněný zůstává také jejich vzájemný vztah se subkomisí pro trestní právo procesní. Od jara do prosince 1949 vzniklo téměř 80 elaborátů. Tato kapitola je věnována především elaborátům jako výsledkům práce subkomise pro trestní řád, které i přes to, že se zachovala jen jejich část, přinášejí podstatné informace o organizaci práce při rekodifikaci trestního práva procesního v době právnícké dvouletky. O obsahu některých elaborátů bude pojednáno v příslušných kapitolách věnovaných zásadám trestního řádu a přijatému trestnímu řádu z roku 1950.

V archivních fondech je dostupných 59 z celkového počtu nejméně 78 elaborátů.¹⁹¹ Dohledat se zatím nepodařilo elaboráty ani zápisy ze schůzí subkomise z jara 1949, které by mohly osvětlit některé otázky týkající se organizace přípravy elaborátů i činnosti členů subkomise pro trestní řád a subkomisí č. VII.–X.

Nejstarším dostupným dokladem práce subkomise pro trestní řád je zápis

190 Projev Alexeje Čepičky na IV. sjezdu československých právníků. *Justiční listy*, č. 8–9, 1949, s. 244.

191 Slovenský národní archiv, f. Poverenictvo spravodlivosti, inv. č. 335 L-V/2, k. 290 a 291.

ze schůze č. 5, která se konala dne 20. května 1949.¹⁹² Této schůze se sice zúčastnili jen dva členové VIII. subkomise pro trestní právo procesní a jeden zástupce II. subkomise pro trestní právo hmotné, ale stanovili plán prací subkomise až do dne 21. října 1949, zřejmě aby ke dni 28. října 1949 mohli osnovu trestního řádu předložit ministru Čepičkovi. Tento plán působí v některých částech nesrozumitelně, neuvádí názvy elaborátů. Přítomní dr. Šmolík, dr. Bartoň a dr. Lepšík¹⁹³ spolu se zapisovatelkou Válkovou zřejmě vycházeli ze znalosti věci a do zápisu se dostaly jen kusé základní informace. Nelze si nepovšimnout, že na této schůzi byl zpětně naplánován program schůze předcházející, která proběhla o čtyři dny dříve. Z porovnání se zápisy z jednání subkomise, které probíhaly až do prosince 1949, lze dojít k závěru, že květnový ambiciózní plán nebyl naplněn a že čísla elaborátů odpovídají pravděpodobně jen do měsíce června. Poté byl zřejmě plán změněn s ohledem na přibývající elaboráty a na nemožnost připravit celou osnovu trestního řádu do 21. října 1949. Následující tabulka č. 2 představuje plán práce subkomise ze dne 24. května 1949.

Tabulka č. 2: Květnový plán práce subkomise

Termín schůze	Téma	Zpracovatel
20. 5. 1949	Konečná úprava elaborátu č. 12 Náhrada škody za bezprávné odsouzení a vyšetřovací vazbu	Šmolík
	Další úprava elaborátu Výkon soudních rozhodnutí	Svitok
	Elaborát č. 9 Nároky soukromoprávní	Šmolík
	Elaborát č. 11 Řízení o vydávání do ciziny	Lepšík
27. 5. 1949	Dokončení elaborátu č. 9	Šmolík
	Elaborát Nástin formulace některých otázek z trestního řádu	
	Konečná úprava elaborátu dr. Svitoka	Svitok
3. 6. 1949	Elaborát č. 14 Stanné právo a řízení	Lepšík
	§ 40–50 z elaborátu č. 6, nástin IV. dílu trestního řádu (dr. Čížek)	Čížek
	Další úprava elaborátů z předchozí schůze	

¹⁹² Slovenský národný archív, f. Poverenictvo spravodlivosti, inv. č. 335 L-V/2, k. 290.

¹⁹³ Doc. JUDr. Josef Lepšík (1888–?) se věnoval vojenskému trestnímu právu, ve 20. a 30. letech 20. století vydával publikace týkající se především vojenského trestního práva, ale také např. stanného práva. Za druhé světové války byl generálním auditorem vládního vojska v Protektorátu Čechy a Morava. Jako generální justiční rada byl přednostou 7. oddělení Generálního inspektorátu.

16. 6. 1949	Náklady trestního řízení Další úprava elaborátů přednesených na předchozí schůzi Důvodové zprávy	Bartoň
17. 6. 1949	Tiskové řízení Další úprava elaborátů přednesených na předchozí schůzi Důvodové zprávy	Bartoň
24. 6. 1949	Vydávací řízení Důvodové zprávy a závěrečné poznámky k jednotlivým elaborátům	Lepšík
1. 7. 1949	Elaborát č. 5 § 1–25 [jakého materiálu není jasné]	Čížek, Dvořák Svitok
8. 7. 1949	Elaborát č. 5 § 25–50 [jakého materiálu není jasné]	Čížek, Dvořák Svitok
15. 7. 1949	Elaborát č. 5 § 51–75 [jakého materiálu není jasné]	Čížek, Dvořák Svitok, Bartoň
22. 7. 1949	Elaborát č. 5 § 76–100 [jakého materiálu není jasné]	Čížek, Dvořák Bartoň
29. 7. 1949	Elaborát č. 5 § 101–125 [jakého materiálu není jasné]	Čížek, Dvořák Bartoň
9. 9. 1949	Elaborát č. 11 Nástin třetího dílu trestního řádu § 1–30	Solnař, Šmolík, Bartoň Svitok, Lepšík
16. 9. 1949	Elaborát č. 11 Nástin třetího dílu trestního řádu § 31–50 Elaborát č. 6 Nástin IV dílu trestního řádu § 1–10	Solnař, Šmolík, Bartoň Čížek Svitok, Lepšík, Šmolík
30. 9. 1949	Elaborát č. 4 Nástin prvního dílu trestního řádu § 1–20	Hajer Šmolík
7. 10. 1949	Elaborát č. 4 Nástin prvního dílu trestního řádu § 21–40	Hajer Šmolík
14. 10. 1949	Elaborát č. 4 Nástin prvního dílu trestního řádu § 41–60	Hajer Šmolík
21. 10. 1949	Závěrečné schůze – prozkoumání konečných elaborátů	

Subkomise si tedy naplánovala dalších 17 schůzí, během nichž hodlala projednat a připravit návrh osnovy nového trestního řádu. Ve skutečnosti na-